

Ranuan kunta

LAUSUNTO

kaavatoiveet@ranua.fi

28.5.2026

Dnro 264/2026

Lausuntopyyntö 16.4.2026

SIMOJÄRVEN POHJOISALUEIDEN OSAYLEISKAAVOJEN OSA-ALUEET A-D VALMISTELUVAIHEEN AINEISTOT

Ranuan kunnanhallitus pyytää lausuntoa Simojärven pohjoisalueiden osayleiskaavojen osa-alueiden A-D valmisteluvaiheen aineistoista.

Ranuan kunta valmistelee Simojärven pohjoisalueiden osayleiskaavoja, osa-alueita A-D. Samanaikaisesti kaavoitetaan yhteensä neljä aluetta Simojärven pohjoisilla osilla. Osa-alue A käsittää rantaosayleiskaavan muutoksen Simojärven Näskä- ja Pajuselän alueille sekä laajennuksen Särkijärvelle ja Itälamelle. Osa-alue B käsittää rantaosayleiskaavan muutoksen Simojärven Välttämönselän ja Kortejärven alueille. Osa-alue C käsittää uuden rantaosayleiskaavan laadinnan Näskä- ja Paattinkijärvien alueille. Osa-alue D käsittää uuden rantaosayleiskaavan laadinnan Piittisjärven, Ruuhijärven, Tyyräsenjärven, Ristilammen, Syväjärven ja Putkenjärven alueille. Simojärven pohjoisen alueen kaavamuutosten ja laajennuksien tavoitteena on huomioida muuttuneet tarpeet vanhaan 1990-luvulla hyväksyttyyn kaavaan verrattuna. Kaavoituksella pyritään mahdollistamaan loma-asuntojen muutokset vakituiseen asuinkäyttöön. Kaavan tavoitteena on lisätä vakituisen asumisen ja vapaa-ajan rakennuspaikkoja kaavoitettavilla alueilla, huomioiden myös elinkeinoelämän mahdollisuudet. Tavoitteena on saada kaava, joka mahdollistaa mahdollisimman suurella alueella samoilla tonteilla vakituisen tai vapaa-ajan asumisen ja lisäksi selvitetään lyhytvuokrausmahdollisuus.

Suunnittelualue sijoittuu poronhoitoalueelle, Niemelän ja Kuukkaan paliskuntiin. Poronhoito on merkittävä elinkeino Ranuan kunnassa. Se on tärkeä työllistäjä paitsi suoraan, myös lihan ja muiden tuotteiden jalostuksen sekä matkailupalveluiden kautta. Poronhoito ylläpitää kunnan monipuolista elinkeinorakennetta. Erityisesti pienemmissä kylissä poronhoito on merkittävä työllistäjä ja elinvoimaisuuden, maisemakuvan ja turvallisuuden ylläpitäjä. Paliskunnan poronhoito perustuu porojen vapaaseen laiduntamiseen ja luonnonlaitumien ympärivuotiseen käyttöön.

Poronhoidon huomioiminen kaavoituksessa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto. Poronhoitolaki (PHL 848/1990) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon kaavoituksessa ja muussa poronhoitoalueella tapahtuvassa toiminnassa. Poronhoidon kannattavuuden edellytys on vapaa laidunnusoikeus (PHL 3 §). Vapaa laidunnusoikeus on tarkoitettu ja tunnustettu pysyväksi oikeudeksi. Se tarkoittaa porolle oikeutta ottaa ravintonsa vapaasti luonnosta, poikkeukset tähän on lueteltu laissa. PHL 31 §:n mukaan muualla kuin saamelaiden kotiseutualueella poroja on hoidettava siten, etteivät ne pääse puutarhoihin, vakinaisten asuntojen pihoihin tai muille erityiseen käyttöön otetulle alueille. Rajoitus ei koske vapaa-ajan asuntoja eikä

yritystoiminnan alueita eivätkä ne ole myöskään lain tarkoittamaa muuta erityiseen käyttöön otettua aluetta. Vapaa-ajan asuntoja tai yritystoimintaa ei myöskään koske paliskunnan aitaamisvelvollisuus vahinkojen estämistapauksissa.

Poronhoitolaissa (53§) säädetään myös, että suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa. Poronhoitolain 53§ kaltaiset neuvottelut on todettu hyväksi keinoksi yhteensovittaa poronhoitoa ja muita maankäytön muotoja kaavoituksessa, vaikka kyse ei olisikaan valtion maista.

Poronhoitoalueen maakuntakaavoissa on poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista edellyttäviä yleismääräyksiä sekä tarkempia määräyksiä esim. poronhoidolle tärkeiden alueiden huomioinnosta ja säilyttämisestä. Voimassa olevan Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavan koko kaava-alueella koskeva yleismääräys edellyttää: *”Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.”*

Alueidenkäyttölain 39§:n mukaan yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset. Yleiskaavalla ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Poronhoito on osa alueen elinkeinoelämää ja etenkin sivukylillä tärkeä toimeentulon lähde. Poronhoitajat ovat alueella oikeudenhaltijoita, joille ei saa hankkeen kaavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa. Suunnittelualueella poronhoidon turvaaminen hankkeen kaavoituksessa on välttämätöntä. Alueidenkäyttölain 9§:n mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Poronhoidon nykytila ja toiminta kaava-alueella ja sen vaikutusalueella tulee kuvata. Vaikutukset poronhoidolle tulee arvioida yhteistyössä alueen paliskunnan kanssa.

Kaavan vaikutukset poronhoitoon

Poronhoito perustuu vapaaseen laidunnukseen: poronhoitolain 3 §:n mukaisesti poronhoitoa saadaan harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- ja hallinto-oikeudesta riippumatta. Poronhoito on toiminta-alueellaan laaja-alainen maankäyttäjä. Kaikki muu maankäyttö poronhoitoalueella vaikuttaa enemmän tai vähemmän poronhoidon harjoittamisen edellytyksiin. Poronhoitoalueella maankäytön yhteensovittaminen on siis äärimmäisen keskeinen kysymys.

Kaavoituksessa on lähtökohtana erilaisten alueidenkäytön intressien ja tarpeiden yhteensovittaminen. Kaavoitusprosessit toimivat alueidenkäytön suunnittelun vuorovaikutteisuuden välineinä. Kaavoituksella on myös oikeusvaikutuksia. Poronhoitoalueella vuorovaikutteisuutta on käytännössä toteutettu erilaisilla osallistavilla suunnittelu- ja neuvotteluprosesseilla. Kaavoituksessa tulee lisäksi hyödyntää olemassa olevaa paliskuntien paikkatietoaineistoa, joka kertoo poronhoidon keskeisistä laidun- ja toiminta-alueista.

Yleiskaavoituksella ohjataan yhdyskuntarakennetta. Yleiskaavassa suunnittelun tarkkuus mahdollistaa poronhoitoon liittyvien alueidenkäyttöratkaisujen tekemisen. Yhdyskuntarakenteeseen liittyvillä ratkaisuilla on usein huomattavaa vaikutusta poronhoidon harjoittamiseen, useimmiten erilaisten häiriövaikutuksen yleistymisen vuoksi. Häiriövaikutus voi tulla esimerkiksi rakentamiseen varattavien alueiden sijainnin, riittämättömien rakentamiselta poissuljettujen alueiden tai liikenteeseen liittyvien aluevarausten ja liikennealueiden käytöstä aiheutuvien häiriöiden muodossa. Yleiskaavassa tulee tunnistaa suunnittelutavan alueen rooli poronhoidossa ja tehdä sen mukaisesti tarpeelliset aluevaraukset ja määräykset.

Yksityiskohtaisemmat huomiot

Poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia selvittäessä tulisi asiasta neuvotella asianosaisen paliskunnan kanssa (PHL 53 § mukaiset neuvottelut). Nyt käsitteillä olevista kaavaluonnoksista ei ole neuvoteltu paliskuntien kanssa. Paliskuntia ei ole muullakaan tavoin kuultu. Poronhoidon nykytilan selvitystä ei ole, eikä kaavan vaikutuksia alueen poronhoitoon ole arvioitu. Kaavaselostuksia on syytä näiltä osin täydentää ja kaavan vaikutuksia tulee selvittää yhteistyössä paliskuntien kanssa. Kaavaluonnosvaihtoehtoisissa (A, B, C ja D) ei ole myöskään poronhoitoa koskevia määräyksiä.

Kaavaselostuksissa on mainittuna kohdassa 4.1.1: *Kaavan tulee tukea kylien kehittämistä sekä kehittää ja turvata maa-, metsä- ja porotalouden harjoittamisen edellytykset.* Tämä on hyvä ja tarpeellinen tavoite kaavoissa. Kaavaselostuksissa ei kuitenkaan avata tarkemmin sitä, että millä tavoin poronhoidon harjoittamisen edellytykset ja niiden kehittäminen aiotaan huomioida kaavoituksessa, minkälaisia vaikutuksia kaavoituksesta poronhoidolle aiheutuu ja miten poronhoidon harjoittamisen edellytykset voidaan turvata kaavoituksessa. Poronhoidolle aiheutuvat vaikutukset tulee selvittää, ja arvioida miten poronhoidon harjoittamisen edellytykset voidaan turvata. Kohdassa 4.1.3 mainitaan, että kaavan tulee turvata maa-, metsä- ja porotalouden harjoittamisen edellytykset sekä maa- ja metsätalouteen liittyvää rakentamista ei kaavalla tulla rajoittamaan. Myöskään poronhoidon tarvitsemien rakenteiden rakentamista ei tule kaavalla rajoittaa.

Uusi asuin- ja lomarakentaminen porolaitumille ja porojen kulkureiteille aiheuttaa lähes poikkeuksetta ongelmia. Poroja laiduntaa nyt kyseessä olevalla kaava-alueella ja sen tuntumassa laajasti ympärivuotisesti. Etenkin uusien tonttien kohdalla on todennäköistä, että porot päätyvät tonteille ja talojen pihoihin esimerkiksi uuden nurmen ja istutusten houkuttamina. Kaavasta voi siis aiheutua konflikteja ja ristiriitoja sekä vakituisten asuntojen osalta mahdollisesti korvausvaatimuksia ja -velvoitteita paliskunnille. Kuukkaan ja Niemelän paliskunnat näkevät, että uusi rakentaminen jo nykyisen lisäksi edelleen lisää häiriötä alueella ja tuo paliskunnalle lisätyötä.

Tällaisia tarpeettomia ongelmia asukkaiden ja poronhoitajien välillä tulee pyrkiä ennakkoimaan ja ehkäisemään. Uusien tonttien ostajille on hyvä tiedottaa tontin sijaitsemisesta poronhoitoalueella. Ranuan kunnan myymien ja vuokraamien tonttien luovutusasiakirjoissa tulisi olla maininta tontin sijaitsemisesta poronhoitoalueella, ja siitä ettei paliskunnalla ole vahinkojen estämisvelvollisuutta esim. aitaamalla loma-asuntojen ja liiketoiminnan kyseessä ollessa. Ranuan kunnan uudessa rakennusjärjestyksessä

poronhoitoa käsittelevässä osassa on tuotu esille näitä asioita, mikä on tarkoituksenmukaista. Hyvä keino sekä alueiden käytön ohjaukseen, että yleiseen tiedottamiseen, on lisätä kaavakarttojen yleismääräyksiin rakennuspaikkojen sijoittelun osalta määräys: *"Rakennettaessa poronhoitoalueella on huomioitava poronhoitolain 3 §:n takaama porojen vapaa laidunnusoikeus."* Kaavoituksessa tulee entistä paremmin herätä huomaamaan potentiaaliset ristiriidat ja pyrkiä etsimään niihin ratkaisut ennakkoon.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Hanna Nurmi
toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Vilma Sanaksenaho, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi